

กระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสงฆ์เถรธรรม
ในสังคมไทย

An Analysis of the Buddhist Monks' Leadership Characters
in Buddhist Propagation

พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปญโญ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษากระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสงฆ์เถรธรรมในสังคมไทย 2) พัฒนาการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสงฆ์เถรธรรมในสังคมไทย 3) นำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสงฆ์เถรธรรมในสังคมไทย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถาม จำนวน 175 ชุด แบบสัมภาษณ์ จำนวน 26 รูป/คน สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

กระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสงฆ์เถรธรรมในสังคมไทย ได้แก่ กระบวนการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีของพระสงฆ์เถรธรรม คุณสมบัติของพระสงฆ์เถรธรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี และคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีตามทัศนะของพระสงฆ์เถรธรรม ประเมินระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย และได้กระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีตามหลักไตรสิกขา คือ 1) ศีล ความเข้มแข็งทางจิตใจ 2) สมาธิ ส่งเสริมการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม 3) ปัญญา ส่งเสริมเยาวชนได้เรียนรู้หลักพุทธธรรม 4) บูรณาการพัฒนาจิตสำนึกที่ดี

คำสำคัญ : กระบวนการ, เสริมสร้างเยาวชน, พลเมืองดี, พระสงฆ์เถรธรรม

Abstract

This research had the objectives that were 1) to study the process to promote and make the youth in the good citizenship by the Buddhist monks who taught some Buddhist principles in Thai society, 2) to develop it and 3) to present its models. This was the mixed method research by using the quantitative research with collecting the data and by using the questionnaires. This was the qualitative research with collecting the data by using the deep interview. Its tools consisted of the 175 pieces of questionnaires from the Buddhist monks and the key persons had the 26 persons by the specific selection. The used statistics in this research was the percentage, means and standard deviation.

The finding were as follows:

The process to promote and make the youth in the good citizenship by the Buddhist monks who taught some Buddhist principles in Thai society was in overview found that their opinions were at the high level order by order from the highest too low. The process of cultivating the common sense in the good citizenship and the good qualification of citizenship according to the opinion of Buddhist monks who taught the principles of Buddhism. In the overview and the depth interview, the promoting and cultivating process was managed by using the Trisikkha consisting of Sila, Samadhi and Panna to drive it. 1) Promoting and cultivating the strong mind, 2) cultivating the morality, 3) cultivating the youth to learn the principles of Buddhism, 4) developing the consciousness to develop oneself and society.

Keywords: Analysis, Characters, Leadership, Monks.

บทนำ

สืบเนื่องจากความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเป็นเหตุให้เกิดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมเป็นอย่างมาก ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชากรภายในประเทศ ปัญหาที่เกิดขึ้นเหล่านี้สืบเนื่องมาจากประชาชนภายในประเทศ ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเท่าที่ควร ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นทางออกที่ดีและสำคัญที่สุด นอกจากจะเป็นกระบวนการสร้างความรู้แล้ว ยังจะทำให้เกิดแนวคิด ค่านิยม ที่ถูกต้อง ซึ่งหนึ่งในนโยบายของ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี และหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาตินั้นคือนโยบายปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนตระหนักถึงค่านิยมที่ถูกต้องในการเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม โดยกำหนดค่านิยมไว้ 12 ประการ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่ดีของชาติในอนาคต ปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนมีความรัก จงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ อันเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างสังคมที่ดี มีคุณภาพ รวมทั้งการปลูกฝังความรู้ความเข้าใจให้แก่ เยาวชน ซึ่งเป็นอนาคตของชาติได้รับรู้และเข้าใจกระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทยและบทบาทหน้าที่ของพระสอนศีลธรรมอย่างถ่องแท้ เพื่อจะได้เข้ามามีบทบาท มีส่วนในการพัฒนา ทั้งยังส่งผลให้ประชาชนมีการตื่นตัวมีส่วนร่วมกระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย

นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและได้มอบให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยรับโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ดำเนิน การจัดเข้าในพันธกิจประเภทงานให้บริการวิชาการแก่ชุมชน โดยได้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 5 หน่วยงาน ดังนี้

1. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีพระสงฆ์ที่มีความพร้อมและมีพระที่สอนอยู่ในสถานศึกษาต่าง ๆ อยู่แล้ว
2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการมีศึกษานิเทศก์ และสถานศึกษา / โรงเรียนที่มีความต้องการพระสอนฯ
3. กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม มีวัฒนธรรมจังหวัดซึ่งเป็นผู้ดูแลโครงการ มาแต่เริ่มแรก

4. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีผู้อำนวยการพระพุทธศาสนาจังหวัดเป็นผู้ส่งเสริมพระสอนฯ ที่เข้าไปทำการสอนในโรงเรียน

5. ภาคคณะสงฆ์ทั้ง 18 ภาคมีเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัดซึ่งปกครองดูแลพระสอนฯ ทั่วประเทศ

สืบเนื่องมาจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้รับโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมาบริหารต่อจากกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม จึงได้มีประกาศมหาวิทยาลัย แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประกอบด้วย 1) คณะกรรมการที่ปรึกษา 2) คณะกรรมการอำนวยการ 3) คณะกรรมการดำเนินงาน เพื่อกำหนดนโยบายและวางแผนงานโครงการ ฯ เพื่อให้การดำเนินงานโครงการ ฯ เป็นไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัย และสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล และเป็นการพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้มีประสิทธิภาพด้านการใช้สื่อ อุปกรณ์ช่วยสอนที่เหมาะสม ความสามารถที่จะใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนหลายวิธี ความสามารถในการจัดกิจกรรมเสริม ความสามารถที่จะใช้สื่อได้อย่างหลากหลายและเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา ซึ่งเป็นแนวทางการส่งเสริมให้เยาวชนได้ปฏิบัติตนเป็นเยาวชนต้นแบบหรือเป็นแบบอย่างที่ดีในสังคมไทย โดยได้รับการอบรมพร่ำสอนผ่านกระบวนการให้ผู้เรียนรู้จักคิด วิเคราะห์ วิจาร์ณ ให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันตามความเหมาะสม และทักษะการใช้ชีวิตในสังคมได้ ซึ่งเป็นความคาดหวังของสังคมที่มีต่อบทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออก หรือลงมือปฏิบัติตามคาดหวังของผู้อื่น ตามสถานภาพ และตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่ในขณะนั้นๆ การประกอบพฤติกรรมตามตำแหน่ง ความคาดหวัง หรือตามหน้าที่แสดงจริง (ขนิษฐา วิเศษสาธิต และมุกดา ศรียงค์, 2549), หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่หรือการแสดงออกของคน ซึ่งคนอื่นคาดคิดหรือคาดหวังว่าเขาจะทำเมื่ออยู่ภายใต้สถานการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่ง (ประภาพิศ สัญชาติเจตน์, 2544), และการประพฤติปฏิบัติของบุคคลตามตำแหน่งและสถานภาพในสังคม” (ประสพสุข พันธุ์ประยูร, 2555)

โดยสถานภาพและบทบาทเป็นหน่วยของระบบสังคมโดยยอมรับว่าสถานภาพและบทบาทเป็นคุณลักษณะของผู้แสดงในสังคมนั้นๆ คือการจัดระเบียบของผู้เริ่มแสดงเป็นการสร้างและกำหนดการมีส่วนร่วมของเขาในกระบวนการที่มีการกระทำร่วมกันซึ่งเป็นการร่วมความคาดหวังที่เกี่ยวกับตนเองและบุคคลอื่นที่เขามีความสัมพันธ์ด้วยส่วนสถานภาพคือ

ตำแหน่งของผู้แสดงภายในสถาบันเป็นตำแหน่งของผู้แสดงภายในระบบสังคมซึ่งอาศัยกลไกของสังคมเป็นตัวกำหนด (Parsons. Talcott, 1953) ซึ่งแนวความคิดเกี่ยวกับการแสดงบทบาทของบุคคลว่าขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง มีดังต่อไปนี้ (Allport, Gordon W, 1937) 1) บทบาทที่สังคมคาดหวัง (Role expectation) 2) การรับรู้บทบาท (Role conception) 3) การยอมรับบทบาทของบุคคล (Role acceptance) 4) การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของบุคคล (Role performance)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษากระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย
2. พัฒนาการกระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย
3. นำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาจากเอกสาร ตำราทางวิชาการ โดยมุ่งประเด็นที่จะศึกษากระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย ได้แก่

- 1) เคารพกติกา
- 2) เคารพสิทธิผู้อื่น
- 3) รับผิดชอบต่อสังคม

ขอบเขตด้านพื้นที่ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- 1) ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล
- 2) ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตผู้ให้ข้อมูลโดยศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 175 รูป/คน และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จำนวน 26 รูป/คน จากกลุ่มเป้าหมายในการศึกษา

ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 นักวิชาการอิสระ กลุ่มที่ 2 นักวิชาการสายการศึกษา กลุ่มที่ 3 นักวิชาการสายการปกครอง กลุ่มที่ 4 นักวิชาการสายจิตวิทยา กลุ่มที่ 5 พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย ครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ได้รวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการแจกแบบสอบถามแก่ ได้แก่ผู้บริหารโรงเรียน พระสอนศีลธรรม ตัวแทนคณะกรรมการบริหารสถานศึกษา ตัวแทนคณะกรรมการบริหารสถานศึกษา ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 175 รูป/คน

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่กลุ่มที่ 1 นักวิชาการอิสระ กลุ่มที่ 2 นักวิชาการสายการศึกษา กลุ่มที่ 3 นักวิชาการสายการปกครอง กลุ่มที่ 4 นักวิชาการสายจิตวิทยา กลุ่มที่ 5 พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อจัดสัมมนากลุ่มย่อย สรุปประเด็นปัญหาและข้อเสนอแนะกระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนา กระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean), และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation),

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท นำเสนอเป็นความเรียงผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

- 1) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ
- 2) นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย
- 3) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) 4) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอ ต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ มีกรอบแนวคิดที่สำคัญในลักษณะของ กระบวนการและวิธีการศึกษาวิจัย รวมทั้งผลลัพธ์จากการศึกษา ดังนี้

แผนภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากแผนภาพดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงกระบวนการและความเชื่อมโยงของปัจจัยนำเข้า กิจกรรมส่งเสริมและกระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทยโดยทั่วไป เพื่อนำไปสู่การเตรียมความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคม อันจะ

นำไปสู่ผลผลิตของรูปแบบกระบวนการและองค์ประกอบสำคัญ เพื่อพัฒนากระบวนการและความเชื่อมโยงของปัจจัยนำเข้ากิจกรรมส่งเสริมและกระบวนการเสริมสร้างเยาวชนของพระสงฆ์เตรียมความพร้อมสู่การพัฒนาประสิทธิภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยกระบวนการเชิงนโยบายและกลไกสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรภาคเอกชน รวมทั้งบทบาทของพระสงฆ์ที่สังกัดในโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อเตรียมความพร้อมรองรับการพัฒนาประสิทธิภาพและประสิทธิผลพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ผลการวิจัย

กระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย เมื่อพิจารณาถึงการปฏิบัติการปฏิบัติตนและการทักษะการใช้ชีวิตในสังคม ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดี และเป็นคุณลักษณะของเป็นบุคคลต้นแบบ ถือว่าเป็นกระบวนการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี เน้นการแสวงหาความรู้ มีความสามารถในการเลือกรูปแบบการวัดประเมินผลให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และความสามารถในการนำหลักธรรมมาพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนได้ โดยบูรณาการเข้ากับกิจกรรม การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและมีการบันทึกกิจกรรมทำความดี โดยยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของสังคม ปฏิบัติตามกฎหมาย จะต้องมีการกระบวนการนำเข้า (Input) เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิต เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม เพื่อปลูกฝังให้เยาวชนได้เรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาจิตสำนึกที่ดี เพื่อพัฒนาตนและสังคม แล้วนำไปสู่กระบวนการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมด้วยกระบวนการ (Process) ตามหลักไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา จึงได้สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพ (Output) คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีตามทัศนะของพระสอนศีลธรรมด้านเคารพกติกา ด้านเคารพสิทธิผู้อื่น ด้านรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย

กระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย เป็นความคาดหวังของสังคมไทย ที่กำลังฝากความหวังไว้กับสถาบันศาสนาเข้ามามีบทบาทต่อการกล่อมเกลาจิตใจเยาวชน โดยทำหน้าที่เป็นครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อยกระดับ

ความประพฤติและเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประเทศชาติให้เยาวชนมีพฤติกรรมในเชิงบวก หรือพัฒนาพฤติกรรมให้เป็นคนดีของสังคม ด้วยการฝึกอบรม พร่ำสอนและมีการจัดกิจกรรม เสริมแรงจูงใจเรื่องการเคารพกติกาให้เป็นคนมีระเบียบในตนเองก่อน จึงควรมีกระบวนการ เสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย และการมีส่วนร่วมในการ ป้องกัน แก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง ทำงานร่วมกันเป็นคณะหรือเป็น ทีมงาน ปฏิบัติตามกฎหมายของสังคม ประกอบด้วยหลักการ ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ระยะดำเนินการเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามระเบียบสังคม กฎหมาย และความคาดหวังของสังคม ดำเนินการให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัดขึ้น โดยใช้การ สื่อสารทางเทคโนโลยี การประเมินผล กิจกรรมจึงจะสำเร็จตามวัตถุประสงค์

ขั้นตอนที่ 2 ระยะที่เริ่มจัดกิจกรรม ทั้งกิจกรรมของโรงเรียน กิจกรรมการกุศล กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ส่งเสริมและให้ตระหนักถึงความต้องการของสังคม นอกจากนี้การดำเนินการพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียน และยังเป็นการเผยแพร่บทบาท ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วย

ขั้นตอนที่ 3 เป็นการพัฒนานวัตกรรมหรือสื่อการเรียนการสอนให้ทันสมัยยิ่งขึ้น สนองนโยบาย Thailand 4.0 เป็นการสร้างความสัมพันธ์กับผู้บริหาร กลุ่มผู้เรียน และชุมชน ผู้ มีส่วนได้รับประโยชน์จากการพัฒนา โดยเริ่มดำเนินการตามแผนโครงการที่สอดคล้องกับ ความต้องการของผู้เรียน สังคมและชุมชน ควบคุมแผนการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพบรรลุเป้าหมาย สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของโรงเรียน และมีการขยายสู่เป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 4 ชั้นบูรณาการ ในระยะนี้ เป็นการบูรณาการกิจกรรมกับหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา เป็นการจัดการความรับผิดชอบ ส่งเสริมความรับผิดชอบ ทำให้เด็กนักเรียนได้ เห็นความสำคัญของความรับผิดชอบต่อสังคม เน้นการพัฒนาความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นกับ ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม และเพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการเรียนการสอนและ บทบาทพระสอนศีลธรรมในการอบรมเยาวชนให้เห็นความสำคัญของความรับผิดชอบต่อตนเอง และสังคม

จากการศึกษากระบวนการ 4 ขั้นตอน อาจกล่าวได้ว่า ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ไม่ว่าจะ เป็นปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองหรือปัญหาครอบครัว ล้วนแล้วแต่เป็น ส่วนที่สมาชิกในสังคมต้องเผชิญร่วมกัน เมื่อปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้น สมาชิกในสังคม จึงจำเป็นต้อง

มีส่วนร่วมในการป้องกัน และแก้ไขปัญหา ร่วมกัน ปัญหาเหล่านี้จะลดลงได้ ก็ต่อเมื่อสมาชิกในสังคมกระทำตามกติกาทหรือระเบียบทางสังคม และการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไข และปฏิบัติตนในกฎระเบียบกติกาททางสังคมอย่างเคร่งครัด ทั้ง 3 ประเด็น ได้แก่ 1) กระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย เรื่องเคารพกติกาท 2) พัฒนาการกระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทยความมีวินัย 3) เสนอรูปแบบการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย โดยผ่านการพัฒนาทั้ง 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ระยะดำเนินการ ขั้นตอนที่ 2 ระยะที่เริ่มจัดกิจกรรม ขั้นตอนที่ 3 เป็นการพัฒนานวัตกรรม ขั้นตอนที่ 4 ขั้นและการบูรณาการในแต่ละขั้นตอนต้องสอดคล้องกับพัฒนาการของแนวคิดการพัฒนาศิลปะการเรียนการสอนและกิจกรรมสอดคล้องกับนโยบายและวิสัยทัศน์ของโรงเรียน เพื่อส่งเสริมให้ทุกส่วนได้มีส่วนร่วมกับการพัฒนาเยาวชนให้มีจิตสำนึกต่อความรับผิดชอบต่อสังคม โดยให้ทุกคนปฏิบัติตนให้อยู่ในระเบียบ วินัย มีความเสียสละ และบำเพ็ญต่อสาธารณชน จะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ควรพิจารณาระดับการพัฒนาการของโครงการพัฒนาสอนศีลธรรมในโรงเรียนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สามารถส่งพระสอนศีลธรรมออกปฏิบัติงานในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองความคาดหวังของสังคมได้ ตามวัตถุประสงค์ของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “กระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย” ผลการวิจัยได้พบว่า

1. กระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทยสามารถบูรณาการเข้ากับหลักไตรสิกขา คือ 1) ศีล ส่งเสริมความเข้มแข็งทางจิตใจ 2) สมาธิ ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม 3) ปัญญา ส่งเสริมเยาวชนได้เรียนรู้หลักพุทธธรรม 4) บูรณาการพัฒนาจิตสำนึกที่ดีมีความรู้ ความเข้าใจในการเขียนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตร และสามารถในการนำหลักธรรมมาพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ความสามารถในการเลือกรูปแบบการวัดประเมินผลให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ความสามารถในการใช้สื่อเทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม วางตนได้เหมาะสมกับ

สมณะสาธิต มีการแสวงหาความรู้ โดยผ่านกระบวนการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรม กำหนดแนวทาง ปรับปรุงเทคนิควิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เผยแพร่ อบรม แก่บุคคลในชุมชนให้ใช้หลักจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตประจำวัน ร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และเป็น การปรับเปลี่ยนทัศนคติ บทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเชิงบวก ซึ่งเป็นคุณลักษณะของพระสอนศีลธรรมสอดคล้องกับงานวิจัย (พระสุรเชษฐ์ เจริญสุข, 2549) สรุปผลการวิจัยเรื่อง “เจตคติของผู้ปกครองต่อบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดบ้านก้อง จังหวัดลำพูน” ผลการวิจัยพบว่าผู้ปกครองมีระดับเจตคติต่อบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผู้ปกครองมีเจตคติที่ดีต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ขึ้นอยู่กับการปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ของครูพระสอนศีลธรรมด้านบุคลิกภาพ ด้านสังคม วัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม จะส่งผลต่อการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะนักเรียน และนักศึกษา ร่วมกันรับผิดชอบ ติดตาม ประเมินผล ปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานเพื่อพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ มีความคิดกว้างไกล สามารถวิเคราะห์ วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็น อย่างมีเหตุผล ยึดมั่นในขนบธรรมเนียม ประเพณีอันดีงามของสังคม ปฏิบัติตามกฎหมาย

2. พัฒนาระบบการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย เริ่มจากการสร้างความมีวินัยในตนเอง และส่งเสริมความมีระเบียบวินัยปลูกฝังให้กับเยาวชนให้เห็นความสำคัญ “คำว่าวินัย” มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตตนเองสังคมอย่างไร จึงจะทำให้สังคมได้รับผลการกระทำของตนเองในเชิงบวกและส่งผลต่อความสงบ ความเอื้ออาทรและความเมตตาต่อกันและกัน จะต้องมีการพัฒนาระบบการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย ถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญของพระสอนศีลธรรม จะศึกษาค้นคว้าพัฒนาแนวทางส่งเสริมให้เยาวชนได้ปฏิบัติตามขั้นตอนทั้ง 3 ด้าน 1) เคารพกติกา 2) เคารพสิทธิผู้อื่น 3) รับผิดชอบต่อสังคม โดยดำเนินการตามกระบวนการต่าง ๆ เป็นแนวทางส่งเสริมการปฏิบัติ ที่สะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความสำคัญของสังคมที่เพิ่มมากขึ้น จะนำไปสู่กระบวนการพัฒนา 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ระยะดำเนินการเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามระเบียบสังคม กฎหมาย และความคาดหวังของสังคม กิจกรรมการรักษาความสะอาดในโรงเรียนและชุมชน ดำเนินการให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อพัฒนาจิตสำนึกต่อการเคารพกติกา ต่อสังคม

ขั้นตอนที่ 2 ระยะที่เริ่มจัดกิจกรรม ทั้งกิจกรรมของโรงเรียน กิจกรรมการ กุศล กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ส่งเสริมและให้ตระหนักถึงสิทธิผู้อื่นและการทำงานร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 3 เป็นการพัฒนานวัตกรรมหรือสื่อการเรียนการสอนให้ทันสมัย ยิ่งขึ้น สนองนโยบาย Thailand 4.0 เป็นการสร้างความสัมพันธ์กับผู้บริหาร ผู้เรียน และชุมชน ผู้มีส่วนได้รับประโยชน์จากการพัฒนา ควบคุมแผนการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ บรรลุ เป้าหมายสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของโรงเรียน

ขั้นตอนที่ 4 ขึ้นบูรณาการขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนที่ 2 และขั้นตอนที่ 3 ในระยะ นี้ เป็นการบูรณาการกิจกรรมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นการจัดการความ รับผิดชอบ ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อ ทำให้เด็กนักเรียนได้เห็นความสำคัญของความรับผิดชอบต่อสังคม หลังจากเด็กนักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรม ได้รับการอบรมและเรียนรู้จากพระสอน ศีลธรรม เป็นบทบาทที่มีความสำคัญต่อสังคมส่งเสริมความสันติสุข ความสงบ เน้นการพัฒนา ความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นกับผู้บริหาร ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม และเพื่อให้เกิดประสิทธิผลใน การเรียนการสอน สอดคล้องกับงานวิจัย (สิน งามประโคน และคณะ, 2550).

ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการสอนของครูสอน วิชาพระพุทธศาสนา ใน โรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา” ผลการศึกษา พบว่า

ครูร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ร้อยละ 90 ขึ้นไป นอกจากนั้น ยังมีครูจำนวน ร้อยละ 40 ใช้กิจกรรมการเรียนการสอนด้วยการยกตัวอย่างเรื่องสามเณรบัณฑิต ประกอบการ สอนและเรื่อนำรู้จากพระไตรปิฎก

ครูใช้วิธีการสอน ร้อยละ 80 ขึ้นไป ด้วยการอธิบายเนื้อหาสาระให้นักเรียนเข้าใจ และ จัดกิจกรรมเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เลือกใช้สภาพแวดล้อมในชุมชนและวัดใกล้โรงเรียน พร้อมทั้ง การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนอย่างสนุกสนานและสร้างแรงจูงใจผู้เรียน

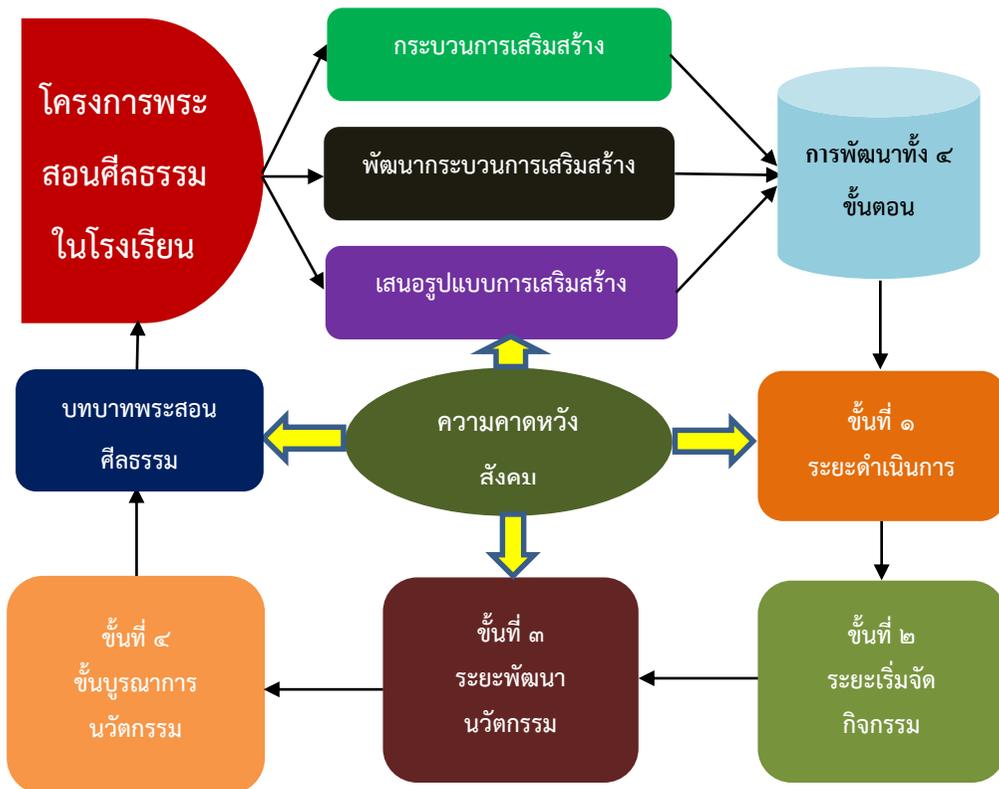
ครูใช้สื่อปฐมภูมิ ร้อยละ 90 ขึ้นไป คือ พระพุทธรูป พระภิกษุ โตะหมูปูชา วัด บ้าน และชุมชน

ครูใช้สื่อหัตถภูมิ ร้อยละ 80 ขึ้นไป แต่ยังพบว่า ครูจำนวนร้อยละ 35 ใช้สื่อการสอน โดยยกตัวอย่างเรื่องพระสารีบุตรโปรดมารดา สามเณรบัณฑิต และประวัติเจ้าพระยาสุธรรมมนตรี ประกอบการสอน

3. รูปแบบการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย โดยเสนอรูปแบบการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย จากด้านคุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี เป็นกระบวนการนำเข้า (Input) เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิต เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม เพื่อปลูกฝังให้เยาวชนได้เรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาจิตสำนึกที่ดี เพื่อพัฒนาตนและสังคม แล้วนำไปสู่กระบวนการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรม ด้วยกระบวนการ (Process) ตามหลักไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา จึงได้สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพ (Output) คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีตามทัศนะของพระสอนศีลธรรม ด้านเคารพกติกา ด้านเคารพสิทธิผู้อื่น ด้านรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรม เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยผ่านพระสอนศีลธรรม และมีการติดตามประเมินประสิทธิภาพสอดคล้องกับ (บุญหนา จิมาโนงและฤดี แสงเดือนฉาย, 2551) ได้วิจัยเรื่อง “การประเมินประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9” ผลการวิจัย พบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างได้ให้ความเห็นว่าพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9 มีประสิทธิภาพการสอนอยู่ในระดับดี เมื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมกับตัวแปรอิสระ พบว่า พระสอนศีลธรรมที่มีอายุต่างกัน มีวุฒิการศึกษาแผนกธรรมต่างกัน มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลีต่างกันมีประสิทธิภาพการสอนศีลธรรมต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 สำหรับความพึงพอใจต่อพฤติกรรมของนักเรียน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อพฤติกรรมของนักเรียนหลังจากมีพระสอนศีลธรรมอยู่ในระดับดีเพียงร้อยละ 53.3 ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการสอนศีลธรรม พบว่า ระยะเวลาที่สอนระดับความพึงพอใจต่อพฤติกรรมของนักเรียน จำนวนชั่วโมงสอน จำนวนนักเรียนมี

ความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอนในเชิงบวก จะได้รูปแบบการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย ได้รูปแบบการพัฒนาทั้ง 4 ขั้นตอน

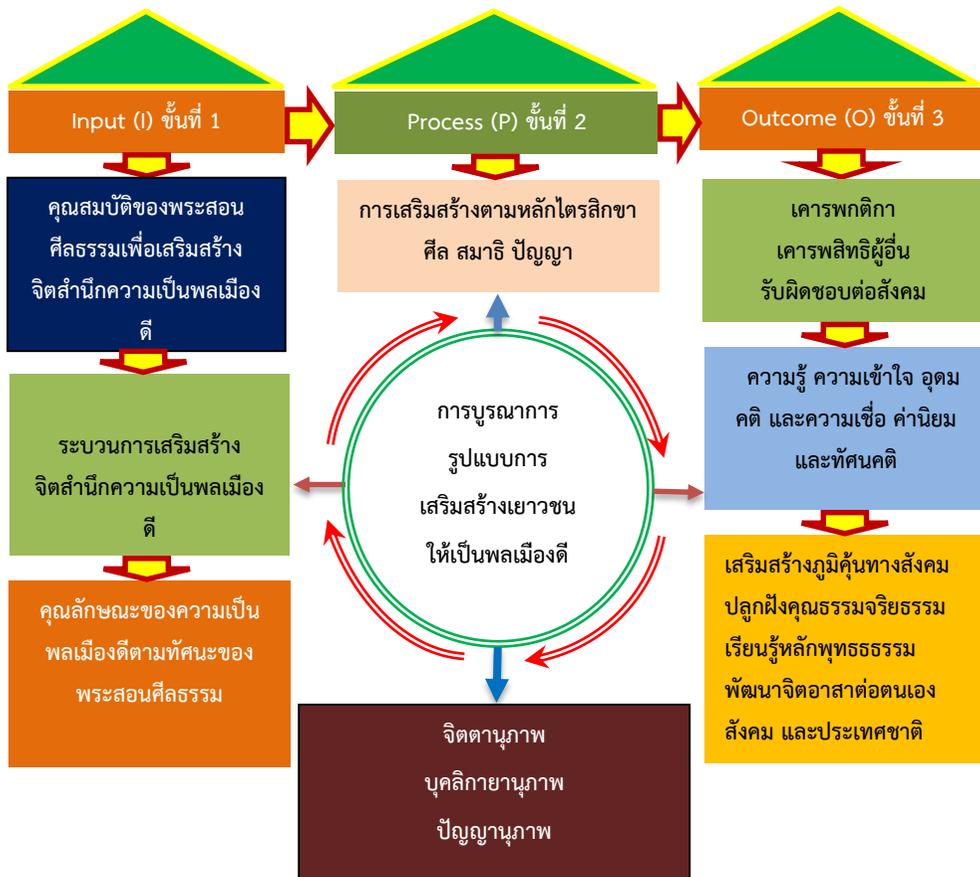

แผนภาพ 1.2 การเชื่อมโยงการพัฒนาตามกระบวนการของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

จากแผนภาพ 1.2 แสดงการเชื่อมโยงการพัฒนาตามกระบวนการของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยจากกระบวนการเสริมสร้าง พัฒนากระบวนการเสริมสร้าง และการเสนอรูปแบบการเสริมสร้างกระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย เริ่มจากการพัฒนาทั้ง 4 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 ระยะดำเนินการ ขั้นตอนที่ 2 ระยะเริ่มจัดกิจกรรม ขั้นตอนที่ 3 ระยะพัฒนา ขั้นตอนที่ 4 ซึ่งเป็นขั้นตอนการบูรณาการการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยี ถ่ายทอดผ่านกระบวนการบทบาทพระสอนศีลธรรมเป็นบุคคลที่มีบทบาทและเข้าถึงเยาวชน ชุมชนและสังคมจากการปฏิบัติงานในโรงเรียน

สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษา กระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทยสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของกระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย สรุปเป็นองค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 1.3 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 1.3 แสดงให้เห็นกระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย สะท้อนให้เห็นคุณลักษณะและการเชื่อมโยงถึงกระบวนการเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของพระสอนศีลธรรมในสังคมไทย ซึ่งเกิดจากจิตวิญญาณ อุดมคติ ความเชื่อ ค่านิยมและทัศนคติ พร้อมเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิต ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พัฒนาจิตอาสา เพื่อพัฒนาตนและ

สังคม มีทักษะการใช้ชีวิตในสังคม โดยบูรณาการเข้ากับหลักไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา ให้เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงสะท้อนคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีตามทัศนะของพระสอนศีลธรรม

เอกสารอ้างอิง

- ขนิษฐา วิเศษสาธิต และมุกดา ศรียงค์. (2549). *จิตวิทยาสังคมและมนุษย์สัมพันธ์*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและวิทยาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- บุญหนา จิมาโนงและฤดี แสงเดือนฉาย. (2551). *การประเมินประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9*. รายงานการวิจัย สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.
- ประภาพิศ สัญชาติเจตน. (2544). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพฯ.
- ประสพสุข พันธุ์ประยูร. (2555). *บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในจังหวัดภาคเหนือของประเทศไทย*. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระสุรเชษฐ์ เจริญสุข. (2549). *เจตคติของผู้ปกครองตอบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดบ้านก้อง จังหวัดลำพูน*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สิน งามประโคน และคณะ. (2550). *ประสิทธิภาพการสอนของครูสอนวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา*. รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Allport, Gordon W. (1937). *Personality: a psychological interpretation*. Oxford, England: Holt.
- Parsons. Talcott. (1953). *Working Paper Is the Theory of Action*. New York : Free Press.